

Progresjonsplan for Trollhaugen barnehage

Progresjonsplanens formål

Denne progresjonsplanen er ment som et hjelpemiddel i planleggingen av det pedagogiske arbeidet i barnehagen, sammen med årsplanen og årshjulet. Progresjonsplanen tar for seg rammeplanens fagområder, samt barnehagens digitale praksis. Det er våre arbeidsmåter, ikke barnas måloppnåelse som står i fokus.

Vi er pliktige til å følge rammeplanens krav til innhold i det pedagogiske arbeidet, men vi må tenke helhetlig gjennom hele barnehageløpet. Alle barn skal få erfaringer med rammeplanens ulike områder i løpet av årene i barnehagen, metodene er avhengig av alder, modning og utvikling. Hensikten med denne progresjonsplanen er derfor å få en oversikt over hva vi skal fokusere på innenfor de ulike aldersgruppene. Dette vil være med på å sikre barnas progresjon gjennom årene i barnehagen.

Progresjonsplanen er ikke statisk og endelig, og det er rom for endringer underveis som vi finner nye måter å arbeide på. Den er også tenkt slik at det vi fokuserer på de første årene, tar vi med oss og bygger videre på når barna blir eldre.

Barnehagens fagområder

Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder, og skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse. Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold. I samiske barnehager skal arbeidet med fagområdene ta utgangspunkt i samisk språk, kultur og tradisjonskunnskap.

Barnehagens verdigrunnlag og formål skal gi retning for og prege arbeid med fagområdene, og barnas rett til medvirkning skal ivaretas. Barnas lek danner et viktig grunnlag for arbeidet med fagområdene. Barnehagen skal ta utgangspunkt i barnas engasjement og bidrag slik at arbeidet med fagområdene kan oppleves som en meningsfull og morsom del av barnas hverdag. Barnas interesse for fagområdene skal stimuleres, og barnehagen skal bidra til å etablere et lærende fellesskap som verdsetter ulike uttrykk og meninger. Barna skal utvikle kunnskaper og ferdigheter innenfor alle fagområder gjennom undring, utforskning og skapende aktiviteter. Barnehagen skal bruke ulikt materiell og utstyr, teknologi og digitale verktøy, spill, bøker og musikk i arbeidet med fagområdene. Fagområdene er i stor grad de samme som barn senere møter som fag i skolen

Kommunikasjon, språk og tekst

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.

I barnehagen skal barna få mulighet til å erfare ulike formidlingsmåter av tekster og fortellinger, som kilde til estetiske opplevelser, kunnskap, refleksjon og møter med språk og kultur. Personalet skal invitere til utforsking av både muntlige språk og skriftspråk.

Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna

- uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- bruker språk til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale
- utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråsuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter.

Personalet skal

- skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre
- synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer
- invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket
- bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter

Kommunikasjon, språk og tekst - sånn gjør vi det på Trollhaugen

Felles metoder for alle aldre:

- vi møter og bekrefter barnets nonverbale språk som lyd, mimikk og bevegelse
- vi bruker språket aktivt i dagligdagse gjøremål, benevner og snakker tydelig
- vi tar oss tid til samtale, lytting og forklaring, og er nysgjerrige på det barna har å si
- vi oppmuntrer barna til å fortelle, og støtter dem underveis ved å bruke bekreftelse, utvidelse og gjentakelse
- vi støtter barna i å bruke språket til å sette ord på følelser og behov, og til å løse konflikter
- vi synliggjør bokstaver, ordbilder og tall på avdelingene
- vi gir barna varierte erfaringer, for å legge til rette for allsidig begrepsutvikling
- vi leser bøker tilpasset barnas nivå, og har et variert utvalg tilgjengelig for barna
- vi lar barna møte ulike former for muntlige fortellinger, og bruker konkrete til noen av disse
- vi bruker sanger, rim og regler aktivt
- vi dramatiserer
- vi bruker aktiviteter fra Snakkepakka

1 - 2 år

- vi forteller barna enkle hverdagshistorier
- vi oppmuntrer barna til dialog, og bruker rutinesituasjoner til å skape et godt samspill
- vi bruker bevegelser til sanger, rim og regler
- vi klapper stavelser i navn
- vi bruker barnas «hus», og bilder på veggen som utgangspunkt for samtale
- vi bruker faste sanger/regler til faste aktiviteter, og har mye gjentakelser for at det skal være gjenkjennelig for barna
- vi setter ord på alle leker, ting og handlinger som barna opplever
- vi modellerer for barna, ved å bruke f.eks. preposisjoner og adjektiv riktig for å styrke språkforståelsen
- vi bruker språkverktøyet Babblarna

3- 4 år

- vi lar barna øve på turtaking i dialog
- vi undrer oss over språket sammen med barna, og tøyser med lyder og ord vi synliggjør det språklige mangfoldet vi har på avdelingen
- vi skriver ned barnas egne fortellinger og vi lytter til lyder og rytmer i språket sammen med barna. Vi øver på å rime og gir barna kjennskap til tall og bokstaver. Vi oppfordrer barna til å skrive/lekeskrive, vi lytter til lyd bøker i hvilestund og vi lar barna være med på å dramatisere eventyr
- vi lar barna øve på å kjenne igjen navnet sitt
- vi lar barna øve seg på å ta ordet i en gruppe
- vi oppmuntrer barna til å hevde egne meninger og lytte til andre. Vi veileder barna i å reflektere rundt hvordan vi snakker til/med hverandre.

5 – 6 år

- vi leser lengre tekstbøker og eventyr for barna
- vi lager våre egne fortellinger sammen med barna
- vi gir barna flere erfaringer med tall og bokstaver, og de får øve på å skrive navnet sitt. Vi legger til rette for videreutvikling av barnas språklige bevissthet og vi forteller gåter og vitser sammen med barna
- vi oppfordrer barna i større grad til å løse konflikter uten hjelp av voksne

Kropp, bevegelse, mat og helse

Vaner og handlingsmønstre tar form allerede fra tidlig alder. Gode vaner som tilegnes i barnehagealder, kan vare livet ut. Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse. Barna skal inkluderes i aktiviteter der de kan få være i bevegelse, lek og sosial samhandling og oppleve motivasjon og mestring ut fra egne forutsetninger. Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser.

Gjennom arbeid med fagområdet skal barna få mulighet til å sanse, oppleve, leke, lære og skape med kroppen som utgangspunkt. Gjennom medvirkning i mat- og måltidsaktiviteter skal barna motiveres til å spise sunn mat og få grunnleggende forståelse for hvordan sunn mat kan bidra til god helse.

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna

- opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, inne og ute, året rundt
- blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen og utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold
- videreutvikler motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, koordinasjon og fysiske egenskaper
- opplever å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer
- blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser
- setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser
- får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid.

Personalet skal

- være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring
- bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile
- gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet
- bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser
- legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltidsglede, deltakelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna
- kjenne og praktisere nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder barn.

Kropp, bevegelse, mat og helse -sånn gjør vi det på Trollhaugen

Felles metoder for alle aldre:

- vi gir tid og rom for utvikling av selvstendighet ved måltid, på- og avkledding og toalettbesøk
- vi legger til rette for fysiske aktiviteter både ute og inne, og bruker våre musikkrom jevnlig, både til planlagte aktiviteter og barnas i lek
- vi går foran som gode forbilder og gir inspirasjon ved å være aktive voksne i barnas lek, både ute og inne
- vi bruker barnehagens nærmiljø til turer i variert terreng, tilpasset barnas alder og nivå
- vi legger til rette for fysiske vinteraktiviteter, som og aking og skigåing (de eldste)
- vi har aktivitetsdager o.l. for hele barnehagen
- vi bruker Mini-Røris
- vi legger til rette for måltider preget av ro, tid og hygge
- vi tilbyr måltider basert på Helsedirektoratets retningslinjer og anbefalinger.
- vi serverer varmmat til de fleste måltidene vi tilbereder
- vi lærer barna å drikke vann som tørstedrikk
- vi feirer bursdager uten fokus på kaker og mat, der bursdagsbarnet er i sentrum: De får sang, krone, kappe, bursdagsbrev, sitte i bursdagsstolen og litt godt å spise.

1 - 2 år

- vi legger til rette for barnas tumlelek, både ute og inne
- vi lar barna få fysiske utfordringer på den store lekeplassen, når vi ser at de er klare for det
- vi legger til rette for at barna får søvn og hvile, basert på individuelle behov
- vi bevisstgjør barna på ulike kroppsdelene
- vi oppmuntrer barna til å smake på forskjellig mat (pålegg, varmmat, frukt og grønnsaker)
- vi gir barna tilstrekkelig hjelp til å mestre selv
- vi veileder barna i å etablere rutiner for håndhygiene

3 – 4 år

- vi har hvilestund hver ettermiddag
- vi oppmuntrer barna til å gå på toalettet selv
- vi legger til rette for aktiviteter og leker som skaper kroppslig bevissthet, f.eks. ved å hoppe, balansere, klatre osv.
- vi bevisstgjør barna på kroppens ulike funksjoner
- vi gir barna kunnskap om hvor noe av maten vi spiser kommer fra
- vi gir barna kunnskap om god hygiene og hjelper dem til å skape gode rutiner rundt dette

5 – 6 år

- vi forventer at barna er selvstendige ved måltid, dobesøk og påkledding
- vi lar barna øve seg på å holde orden på sine egne ting
- vi veileder barna i å gjøre egne vurderinger knyttet til risikofyllt lek, og la de få oppleve kroppslig mestring knyttet til dette (eks. klatre i trær)
- vi går på egne turer med Ridderskoeln, der de får nye utfordringer
- vi lar barna være med å lage enkle og sunne matretter, slik at de får erfaringer med prosessen fra råvarer til måltid
- vi bevisstgjør barna på kroppens behov og viktigheten av et variert kosthold
- vi bruker samtaleverktøyet «Kroppen er min»
- vi gir barna mulighet til å være med på kommunens svømmeopplæringstilbud for barnehagebarn, når dette arrangeres

Kunst, kultur og kreativitet

Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk. Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk.

Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design. Barnehagen skal la barna møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn og ulike tidsepoker. I arbeid med fagområdet skal personalet stimulere barnas nysgjerrighet, utvide deres forståelse og bidra til undring, undersøkelser, utprøvinger og eksperimentering. Barnehagen må legge til rette for og videreutvikle barnas kreative prosesser og uttrykk.

Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna

- har tilgang til ting, rom og materialer som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer
- tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede
- bearbeider inntrykk og følelser i møte med kunst, kultur og estetikk gjennom skapende virksomhet ute og inne
- møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre
- bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk
- opplever glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet.

Personalet skal

- samtale med barna om deres og andres kunstneriske og kulturelle uttrykk
- gi rom for, støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur
- være lydhøre, anerkjenne og imøtekomme barns egen tradisjonskultur og barnekultur
- være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforsking av de estetiske områdene
- motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer
- synliggjøre og skape estetiske dimensjoner i barnehagens inne- og uterom
- gi barna anledning til å bli kjent med et mangfold av tradisjoner og kunst- og kulturuttrykk fra fortid og samtid
- bidra til at kulturelt mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen.

Kunst, kultur og kreativitet -sånn gjør vi det på Trollhaugen

Felles metoder for alle aldre:

- vi har variert formingsmateriell tilgjengelig
- vi legger til rette for formingsaktiviteter der prosessen og opplevelsen er i fokus
- vi samtaler og undrer oss sammen med barna om det de har laget
- vi bruker digitale verktøy som en del av skaperprosessen
- vi bruker nærmiljøet til å finne ulike materialer vi kan skape med, og legger til rette for lek og utforsking med naturmaterialer
- vi gir barna erfaringer med formingsaktiviteter knyttet til ulike høytider
- vi bruker musikk som kilde til glede, bevegelse og samhold
- vi bruker regler, sang og musikk daglig – både nye sanger, og sanger som er en del av kulturarven vår
- vi legger til rette for rollelek, og har rekvisitter tilgjengelig til bruk i leken
- vi deltar på enkelte kulturelle aktiviteter i og utenfor barnehagen, tilpasset barnas alder
- vi har et eget bibliotek som vi bruker jevnlig, hvor barna har tilgang på både ny barnelitteratur og bøker som er en del av kulturarven vår
- vi har årlig et felles kunstprosjekt for hele barnehagen

1 – 2 år

- vi legger til rette for at barna får en kroppslig tilnærming til utforsking av formingsmaterialer, f.eks. ved bruk av fingermaling
- vi gir barna erfaringer med farger, og undrer oss sammen med barna rundt dette
- vi gir barna varierte sanseinntrykk
- vi lar barna få utforske å lage egen musikk med rytmeinstrumenter
- vi bruker sanger og regler med bevegelser
- vi introduserer blyant, malepensel og andre redskaper som verktøy for å skape

3 - 4 år

- vi lar barna ha tilgang til blyanter, tusjer og andre formingsverktøy slik at de får muligheten til å være kreative når de selv ønsker det
- vi introduserer barna for flere formingsmaterialer, og gir dem erfaringer med flere ulike måter å skape på
- vi undrer oss sammen med barna over hvordan vi kan blande farger
- vi lar barna selv få være med å dramatisere eventyr og andre historier
- vi introduserer tradisjonelle sangleker og regelleker for barna
- vi bruker kulturbærende elementer fra andre kulturer som er representert i barnegruppa, i samråd med foresatte
- vi anerkjenner og imøtekommer barnas egen kultur og deres uttrykk, f.eks. når de dikter nye vers på barnesanger, eller tar i bruk elementer fra dagens barnekultur i leken (det de ser på tv osv.)

5 – 6 år

- vi oppmuntrer barna til å skape egne historier, og bruker disse som utgangspunkt til f.eks. bøker, rollespill og formingsaktiviteter
- vi lar barna oppleve/delta på enkelte kulturelle aktiviteter beregnet for de eldste barna i barnehagen
- vi lar barna få være med på turer til biblioteket i byen
- vi lar barna få erfaringer med bruk av digitale verktøy som et redskap for kreative uttrykk (lage film, bok, bilder osv.)

Natur, miljø og teknologi

Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider.

Barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som arena for lek og læring. Barnehagen skal legge til rette for at barna kan forbli nysgjerrige på naturvitenskapelige fenomener, oppleve tilhørighet til naturen og gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper.

Gjennom arbeid med natur, miljø og teknologi skal barnehagen bidra til at barna

- opplever og utforsker naturen og naturens mangfold
- får gode opplevelser med friluftsliv året rundt
- opplever, utforsker og eksperimenterer med naturfenomener og fysiske lover
- får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lærer av naturen og utvikler respekt og begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen
- får kunnskap om dyr og dyreliv
- lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper og teknologi
- får kjennskap til menneskets livssyklus.

Personalet skal

- legge til rette for mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforskning og læring
- gi barna tid og anledning til å stille spørsmål, reflektere og lage egne forklaringer på problemstillinger, og til å delta i samtaler om det de har erfart og opplevd
- synliggjøre naturfenomener og reflektere sammen med barna om sammenhenger i naturen
- utforske og eksperimenterer med teknologi og naturfenomener sammen med barna.

Natur, miljø og teknologi -sånn gjør vi det på Trollhaugen

Felles metoder for alle aldre:

- vi bruker naturen som lekeplass gjennom de ulike årstidene, og legger vekt på å skape gode opplevelser ute
- vi gir barna ulike sanseopplevelser i naturen
- vi undrer oss sammen med barna over naturen, og gir rom for at de får sette ord på sine erfaringer og komme med forklaringer på problemstillinger
- vi går på turer i barnehagens nærområde, og utforsker det vi ser og finner langs stier og veier
- vi veileder barna i å vise omsorg og respekt for alt som lever i naturen
- vi bruker naturelementer som en del av ulike typer lek, f.eks. i rollelek og konstruksjonslek
- vi har miljø og klimafokus i det daglige
- vi har egen kjøkkenhage, hvor vi dyrker bær, og grønnsaker
- vi lærer barna å ta vare på naturen, beskytte liv og ta med søppel vi finner tilbake til barnehagen.
- Vi har egne dugnads/ jobbe-dager sammen med barna
- barn og voksne kildesorterer

1 – 2 år

- vi gir barna kroppslige erfaringer med årstider, vær og hvordan naturen endrer seg, ved å kjenne på og utforske f.eks. vann, is og snø
- vi bruker uteområdet aktivt til å lete etter småkryp sammen med barna, og bruker dette som grunnlag for undring og samtaler
- vi benevner ulike dyr og planter vi ser i naturen og i bøker/på bilder
- vi introduserer barna for enkle konstruksjonsleker

3 – 4 år

- vi gir barna en begynnende forståelse av begreper som omhandler de ulike årstidene
- vi bruker forstørrelsesglass, insektssuger og lupe, slik at vi kan fange og studere småkryp og insekter
- vi gir barna kjennskap til samspill og sammenhenger i naturen, f.eks. hvor maten kommer fra
- vi bruker faktabøker og digitale oppslagsverk til å finne ut mer om det barna er opptatt av i naturen
- vi gir barna en begynnende kjennskap til menneskets livssyklus
- vi lar barna få prøve å dyrke egne planter
- vi tilbyr barna flere typer konstruksjonsleker

5 – 6 år

- vi lar barna bli mer kjent med naturens endringer gjennom de forskjellige årstidene
- vi gjør enkle eksperimenter som gir barna en begynnende kjennskap til fysikk og kjemi
- vi legger til rette for at barna lærer seg å bruke hammer og litt ulike verktøy

Antall, rom og form

Fagområdet handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelper barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning.

Fagområdet omfatter lekende og undersøkende arbeid med sammenligning, sortering, plassering, orientering, visualisering, former, mønster, tall, telling og måling. Det handler også om å stille spørsmål, resonnere, argumentere og søke løsninger.

Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna

- oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger
- utvikler forståelse for grunnleggende matematiske begreper
- leker og eksperimenterer med tall, mengde og telling og får erfaring med ulike måter å uttrykke dette på
- erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse
- bruker kroppen og sansene for å utvikle romforståelse
- undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter
- undersøker og får erfaring med løsning av matematiske problemer og opplever matematikkglede.

Personalet skal

- bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen
- bruke bøker, spill, musikk, digitale verktøy, naturmaterialer, leker og utstyr for å inspirere barna til matematisk tenkning
- styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer
- legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler
- stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsning.

Antall, rom og form -sånn gjør vi det på Trollhaugen

Felles metoder for alle aldre:

- vi synliggjør tall og geometriske figurer på avdelingen
- vi bruker både lek og rutinesituasjoner som arena for undring og samtale om matematiske begreper for f.eks. form, størrelse og antall
- vi sorterer, klassifiserer og ser på likheter og ulikheter sammen med barna
- vi har ulike typer klosser og andre konstruksjonsleker tilgjengelig, slik at barna får erfaring med ulike måter å bygge på

1 - 2 år

- vi lar barna få kroppslige erfaringer med avstander i rommet – hvordan komme seg fra ett sted til et annet
- vi bruker ulike former og figurer i lek med sand
- vi teller konkreter i historier, eventyr og sanger, og bruker telleregler. Vi bruker også telling bevisst i rutinesituasjoner, eks. før vi synger for maten
- vi introduserer barna for enkle konstruksjonsleker
- vi gir barna erfaringer med enkle puslespill

3 – 4 år

- vi bruker naturen som arena for å finne matematiske elementer, f.eks. gå på formjakt
- vi spiller brettspill med barna
- vi bruker telling aktivt i ulike situasjoner i løpet av dagen, og oppmuntrer til at barna peketeller
- vi bruker «penger» som rekvisitt i rollelek der det er naturlig, for å gi barna erfaringer med tall og telling
- vi introduserer barna for mer avanserte puslespill
- vi gir barna erfaringer med, og begreper for ulike geometriske former
- vi gir barna erfaringer med, og begreper for preposisjoner, eks. under, over, ved siden av.
- vi gir barna erfaringer med og begreper for størrelser, f.eks. høyest/lavest, kortest/lengst osv.
- vi legger til rette for aktiviteter hvor barna må orientere seg i rommet
- vi tilbyr barna mer avanserte former for konstruksjonsleker
- vi gir barna kjennskap til ukedager, måneder og årstider

5 – 6 år

- vi spiller kortspill og mer avanserte brettspill sammen med barna
- vi oppmuntrer til at barna selv teller mengder, og veileder i forståelsen av hvor mange han/hun har telt (kardinaltall). Eks. Barnet teller 12 klosser, og kan deretter si at det var 12 stykker
- vi lar barna erfare mengdebegreper ved måling og veiing i matlaging
- vi lar barna utvide repertoaret med grunnleggende begreper, f.eks. høyre/venstre, vannrett/loddrett

Etikk, religion og filosofi

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger. Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag i et samfunn preget av livssynsmangfold.

Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi. Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett. Gjennom å samtale om og undre seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål skal barn få anledning til selv å formulere spørsmål, lytte til andre, reflektere og finne svar. Slik skal barnehagen bidra til å legge grunnlag for kritisk tenkning og dømmekraft.

Gjennom arbeid med etikk, religion og filosofi skal barnehagen bidra til at barna

- får kjennskap til grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon og blir kjent med religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- utforsker og undrer seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål
- får kjennskap til, forstår og reflekterer over grunnleggende normer og verdier
- får en forståelse for at det finnes mange ulike måter å forstå ting på og leve sammen på
- utvikler interesse og respekt for hverandre og forstår verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap.
-

Personalet skal

- formidle fortellinger og skape rom for barnas opplevelser, samtaler, erfaringer og tanker om religion, livssyn, etikk og eksistensielle temaer
- utforske og undre seg over eksistensielle, etiske, religiøse, livssynsmessige og filosofiske spørsmål sammen med barna
- bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet
- gi barna kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- samtale med barna om religiøse og kulturelle uttrykk og være bevisst på hvordan egen deltakelse kan støtte og utvide barnas tenkning
- identifisere verdikonflikter i hverdagen, reflektere over verdiprioriteringer og holdninger og ha et bevisst forhold til hvordan disse kommer til uttrykk i arbeidet med barna.

Etikk, religion og filosofi -sånn gjør vi det på Trollhaugen

Felles metoder for alle aldre:

- vi jobber med kristne og humanistiske verdier, som å vise omsorg, dele, tilgi og hjelpe hverandre
- vi løfter frem, verdsetter og lærer å respektere hverandre
- vi støtter barnet i å utvikle empati
- vi hjelper barnet med å sette ord på følelser
- vi skaper rom for gode samtaler og undring omkring livet og døden
- vi markerer «En by for alle»-uka, som setter ekstra fokus på likestilling, inkludering og mangfold
- vi tar individuelle hensyn når foreldrene ikke ønsker at barnet deres skal delta i våre kristne tradisjoner
- vi gir barna et innblikk i høytidenes kulturelle tradisjoner, f.eks. besøk av påskeharen ved påske og nissefest til jul
- vi bruker sanger og bøker knyttet til de ulike høytidene for å videreføre kulturarven
- vi markerer andre kulturers høytider og merkedager, dersom foresatte ønsker det

1 – 2 år

- vi bruker speil og undrer oss sammen med barna over at vi ser forskjellige ut
- vi snakker om ulike følelser og hvordan vi ser ut når vi f.eks. er sinte eller glade
- vi veileder barna til å forstå andres ønsker og behov
- vi introduserer barna for opplevelser og tradisjoner knyttet til enkelte merkedager og høytider

3 - 4 år

- vi samtaler og reflekterer sammen med barna om vennskap og samhold
- vi bruker litteratur og fortellinger til å skape dialog med barna rundt utfordringer som kan oppstå i samspill med andre, f.eks. at man er uenig om noe, eller ikke får være med i lek
- vi samtaler med barna om ulike religioner, kulturer, ritualer og tradisjoner
- vi synliggjør ulike kulturer som er representert i barnegruppa
- vi gir en begynnende forståelse for hvorfor vi feirer jul, og gir barna mulighet til å være med på en egen julevandring i Domkirka, og markering av Luciadagen her i barnehagen
- vi gir barna en begynnende forståelse av påskebudskapet

5 – 6 år

- vi bruker samtaleverktøyet «Kroppen er min» for Ridderskolen
- vi går på besøk i moske, når foreldre synes dette er greit
- vi prøver å skape rom for filosofiske samtaler

Nærmiljø og samfunn

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn. Gjennom utforskning, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden.

Barnehagen skal bidra til kunnskap om og erfaring med lokale tradisjoner, samfunnsinstitusjoner og yrker slik at barna kan oppleve tilhørighet til nærmiljøet. Kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer er en del av fagområdet. Gjennom lek og varierte aktiviteter skal barna få erfaring med å lytte, forhandle og diskutere og få begynnende kjennskap til menneskerettighetene.

Fagområdet skal omfatte kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon og kjennskap til nasjonale minoriteter. Grupper med langvarig tilknytning til landet defineres som nasjonale minoriteter. I Norge er dette kvener/norskfinner, jøder, skogfinner, rom og romanifolk/tatere.

Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna

- oppmuntres til å medvirke i egen hverdag og utvikler tillit til deltakelse i samfunnet
- erfarer at alle får utfordringer og like muligheter til deltakelse
- utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt
- blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner
- blir kjent med ulike tradisjoner, levesett og familieformer
- blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur
- får kjennskap til nasjonale minoriteter.

Personalet skal

- sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre
- introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt
- gi barna like muligheter, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotypier og rasisme
- gi barna forståelse av at samfunnet er i endring, og at de inngår i en historisk, nåtidig og fremtidig sammenheng
- gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner
- gi barna begynnende kjennskap til betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen.

Nærmiljø og samfunn -sånn gjør vi det på Trollhaugen

Felles metoder for alle aldre:

- vi har en ordning med «dagens/ukens barn», der barnet er med på praktiske oppgaver i løpet av dagen for å bidra til fellesskapet
- vi jobber for å være åpne og ha et godt forhold til nabomiljøet
- vi oppsøker ulike steder i nærmiljøet, og barna lærer seg stedsnavn
- vi blir kjent med byen vår, blant annet gjennom sanger om Kristiansand
- vi markerer «En by for alle»-uka, som setter ekstra fokus på likestilling, inkludering og mangfold.
- vi gir barna kjennskap til samene og deres levesett gjennom markering av Samefolkets dag og aktiviteter i forbindelse med dette
- vi fokuserer på vennsbyen vår Rajshahi i forkant av FN-dagen. Barna er med på å lage ting vi kan selge til inntekt for Rajshahi
- vi bruker Trygg Trafikk trafikkopplæringsopplegg Tarkus, et beltedyr som lærer oss hvordan vi skal oppføre oss i trafikken
- vi gjennomfører brannvernuke hvert år, og bruker læringsmateriellet om Brannbamsen Bjørnis

1 – 2 år

- vi gjør barna oppmerksomme på seg selv og familien sin, blant annet ved å bruke «huset» sitt med bilder på
- vi lar barna bli kjent med ulike yrker vi ser rundt oss, f.eks. når søppelbilen kommer, når vaktmesteren er på besøk, når brøytebilen er her osv.
- vi lar barna få erfare at deres valg og handlinger kan påvirke hva vi gjør på avdelingen

3 – 4 år

- vi veileder barna i å skape en bevissthet rundt at vi er en del av et fellesskap, og hvordan vi kan påvirke at alle har det bra
- vi legger til rette for at barna får medvirke mer i egen hverdag, ved at ønsker til tema, lek og innhold blir tatt hensyn til i det pedagogiske arbeidet på avdelingen
- vi samtaler med barna om ulike familieformer
- vi synliggjør ulike kulturer som er representert i barnegruppa
- vi gjennomfører barnesamtaler med barna fra de er 4 år

5 – 6 år

- skolestarterne er med på Barnas Blomsterdag i sentrum
- vi gir barna mer ansvar i forhold til å hjelpe til med ulike ting, samt å hjelpe de yngre barna når de trenger hjelp med noe
- vi gjør barna kjent med innholdet i barnekonvensjonen og menneskerettighetene
- vi gir barna erfaringer med kollektivtransport
- vi utvider turområdene våre, og drar f.eks. på tur til Ravnedalen eller til sentrum

Barnehagens digitale praksis

Barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring. Ved bruk av digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet skal dette støtte opp om barns læreprosesser og bidra til å oppfylle rammeplanens føringer for et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn. Ved bruk av digitale verktøy skal personalet være aktive sammen med barna. Samtidig skal digitale verktøy brukes med omhu og ikke dominere som arbeidsmåte. Barnehagen skal utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier.

Personalet skal

- utøve digital dømmekraft når det gjelder informasjonssøk, ha et bevisst forhold til opphavsrett og kildekritikk og ivareta barnas personvern
- legge til rette for at barn utforsker, leker, lærer og selv skaper noe gjennom digitale uttrykksformer
- vurdere relevans og egnethet og delta i barnas mediebruk
- utforske kreativ og skapende bruk av digitale verktøy sammen med barna.

(Rammeplan for barnehagen, 2017, s. 44)

1 – 2 år

- vi introduserer så smått digitale verktøy, (i liten grad fra ca. 2-3 år)
- vi gir barna sanseopplevelser ved bruk av lyd og bilde

3- 4 år

- vi bruker digitale verktøy til kreative uttrykk og pedagogiske spill
- vi bruker digitale verktøy som oppslagsverk sammen med barn
- vi bruker digitale verktøy som et redskap i barnas rollelek, f.eks. lage «teaterbilletter» sammen til en teaterlek

5 – 6 år

- vi bruker digitale verktøy til å lage film sammen med barna

